

3. *Brubaker R.* Beyond “Identity” / R. Brubaker, F. Cooper // *Theory and Society*. – 2000. – Vol. 29. – P. 1.
4. *Calhoun C.* *Critical Social Theory: Culture, History, and Challenge of Difference* / C. Calhoun. – Oxford; Cambridge, 1995. – P. 194.
5. *Gleason P.* Identifying Identity: A Semantic History / P. Gleason // *Journal of American History*. – 1983. – Vol. 69 (4).
6. *Hall S.* Who Needs “Identity”? / S. Hall, P. du Gay (eds). – *Questions of Cultural Identity*. London, 1996. – P. 1.
7. *Melucci A.* *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age* / A. Melucci. – Cambridge, UK, 1996. – P. 72.
8. *Ricoeur P.* L’identité narrative / Paul Ricoeur // *Esprit*. – 1988. – № 7-8. – P. 295–304.

Hashyieva L. V. Concept of identity in social scientific knowledge.

The article is devoted to the study of different concepts of identity represented in the modern social and scientific knowledge. The analysis of relatively constant aspects of the notion content and differences in its meanings is done. The idea of the most appropriate theoretical context for heuristic applying of this concept is substantiated.

Key words: identity, self, differentiation, identification, social and cultural interaction, communication, intersubjectivity.

Надійшла до редколегії 10.02.2015 р.

УДК 329.78

В. С. Баглик,

здобувач науково-дослідної лабораторії управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

**ПІДХОДИ ДО ФОРМУЛЮВАННЯ ПОНЯТТЯ
ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ
ЯК ОСОБЛИВОГО НАПРЯМУ ДІЯЛЬНОСТІ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ**

Розглянуто вивчення проблеми молодіжної політики держави, яка є не лише одним із пріоритетних напрямів держави, але й визначальним чинником багатьох сторін соціально-економічного і політичного життя в країні.

Ключові слова: молодь, реалізація молодіжної політики, модель державної молодіжної політики.

Сьогодні тематика вивчення проблем молоді в рамках державної молодіжної політики дуже велика. Для того щоб перейти до розгляду специфіки сучасної молодіжної політики в Україні, необхідно визначитися з понятійним апаратом з представленої теми, розглянути поняття і сформулювати такі визначення, як “державна молодіжна політика”, “моделі державної молодіжної політики”, “принципи державної молодіжної політики”, “об’єкт і суб’єкт молодіжної політики” тощо.

Тому, розглядаючи проблеми побудови теоретичних моделей, формування парадигм і принципів державної молодіжної політики, необхідно, передусім, розібратися з трактуванням самого поняття.

Теоретичною основою досліджень у сфері державного управління формуванням основ молодіжної політики залишаються в центрі постійного наукового інтересу багатьох українських і закордонних науковців. Серед них: В. Гайдуцький, І. Гнибіденко, Е. Лібанова, О. Палій, А. Скуратівський, А. Сіленко, С. Алупко та ін.

Мета роботи – дослідити механізми формування поняття державної молодіжної політики як особливого напрямку діяльності української держави.

З моменту офіційного прийняття державної молодіжної політики як особливого напрямку діяльності Української держави почалася інституціоналізація цього поняття в суспільно-політичних науках. До середини 1990-х років розглядалися декілька основних аспектів трактування цього терміну – від загальних до вузьковідомчих, які залишаються актуальними до теперішнього часу.

Перше визначення зводиться до трактування молодіжної політики держави як “молодіжний зріз” соціально-економічної політики на різних рівнях: державному, регіональному, муніципальному.

Друге трактування терміну сучасної молодіжної політики зводиться до великого переліку заходів, яке прямо чи опосередковано зачіпають питання рішення проблем молодого покоління з моменту народження і приблизно до 29 років.

Третє розуміння молодіжної політики зводиться до конкретної діяльності спеціалізованих державних, регіональних і муніципальних установ, комітетів, комісій у справах молоді, що вирішують такі приватні соціальні проблеми, як молодіжне безробіття, злочинність серед молодих людей, соціальна незахищеність молоді сім’ї, організація дозвілля і відпочинку.

Четверте, концептуальне трактування молодіжної політики полягає в розумінні її як інструменту соціалізації молодого покоління і формування певного соціального статусу [1, с. 17].

П’ятий, найбільш традиційний підхід, характерний для деяких областей України і сьогодні, при якому молодіжна політика розглядається як політика у сфері вільного часу, спорту і освіти молоді.

На офіційному рівні термін “державна молодіжна політика” увійшов до законодавчої системи країни у травні 1991 р. з ухваленням Закону СРСР “Про загальні начала державної молодіжної політики в СРСР”. Закон дав початок процесу створення структури державних органів у справах молоді (комісії, відділи у справах молоді), а також ознаменував процес розробки регіональних законодавчих актів і молодіжних громадських програм. Молодіжної політика в більш ранній радянський період за існуючою ідеологічною установкою не була виділена із системи загальнодержавної політики, не було і законодавчо закріпленого терміну.

Повертаючись до трактування терміну “молодіжна політика”, звернемося до офіційних документів Організації Об’єднаних Націй, де поняття “молодіжна політика” визначається досить широко: як “невід’ємна частина загальнодержавної діяльності із приводу всестороннього розвитку молоді”. Молодіжна політика включає не лише діяльність держави, але і партій, громадських рухів, церкви і інших соціальних інститутів, які зі своєї загальної політики виділяють її молодіжні аспекти [8].

Державну молодіжну політику можна розуміти як інструмент і технологію, систему заходів із завоювання, утримання і підтримки певного соціального, економічного, правового, політичного, етнічного, культурологічного статусу молоді.

У “Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року”, державна молодіжна політика “є складовою частиною державної політики в області

соціально-економічного, культурного і національного розвитку України...”. Тобто, основні цілі сучасної молодіжної державної політики трактуються як створення правових, соціально-економічних умов вибору життєвого шляху молоддю, соціального становлення, саморегуляції та участі молодих громадян у громадській діяльності, виконання висунених ними ініціатив у сфері державної молодіжної політики і суспільно корисній діяльності молоді.

Таким чином, молодіжна політика визнається частиною загальнодержавної соціальної політики. У зв'язку з цим основною її функцією є забезпечення управління державою процесами соціокультурного відтворення суспільства, що може бути позначено як основний принцип сучасної молодіжної політики [3, с. 32].

Проблема моделювання молодіжної політики знаходиться в тісному зв'язку з теоретичними і прикладними проблемами суб'єктності молоді в соціальній політиці держави. Більше того, основний принцип сучасної молодіжної політики вважатимемо саме суб'єктність молодіжної політики. Суб'єктність молоді в реалізації молодіжної політики є набутою властивістю, а не заданою. Вона знаходиться в прямій залежності від дій держави і суспільства. Сам процес суб'єктивізації молоді має інтегральний характер. Цей процес включає вибір типу діяльності молоді, розуміння своєї ініціативності, вироблення цілей і засобів їх досягнення. Суб'єктність молоді є чинником соціального процесу в цілому, її характеризують соціальна активність, саморегуляція, самоврядування, певний статус, що досягається у ході діяльності. При цьому соціальна активність груп молоді визначається як спрямованість групи або певної субкультурної спільності молоді на зміну свого положення, соціокультурних умов існування, формування відповідних інтересів і потреб, необхідних для цього соціальних якостей. Поняття самоврядування є ключовим у розумінні принципу суб'єктності сучасної молодіжної політики, воно має на увазі під собою активну участь молоді в рішенні проблем, що стоять перед суспільством в цілому, і ефективне узгодження інтересів соціальної групи і держави.

Формування суб'єктності пов'язане зі створенням умов для різних активних видів діяльності молоді або розробці спеціальних технологій прояву суб'єктності. Саме застосування подібних технологій може значно підвищити ефективність тих або інших соціальних проєктів, що проводяться в рамках молодіжної політики. Аналіз відношення суспільства до молоді припускає розгляд двох основних позицій, що лежать в основі державної політики відносно молоді: “облік інтересів суспільства, збереження його стабільності і подальший розвиток, і специфічних інтересів молоді у зміні, оновленні соціокультурного простору” [5, с. 67].

Таким чином, однією з особливостей кардинальних змін молодіжного середовища нині є змістом суб'єктно-об'єктних відносин молоді і молодіжної політики. Дослідники виявляють три складних, абсолютно різних по суті, але визначених для кожної групи архетипів функціонування молоді і її підходів до рішення життєвих проблем, трирівневу структуру суб'єктно-об'єктних відносин молоді : пасивну, помірну і активну.

Пасивній частині молоді властиві низький соціальний статус, звичне відчуження від громадського життя, відсторонене відношення до праці і його результатів, автономні дії, зростаюча невпевненість у власному бутті, неблагополуччя у сфері моральних засад, зниження моральності, відсутність патріотизму. Пасивна до інновацій молодь повільно включається до політичних, соціальних і економічних процесів, діючи без особливої віддачі для суспільства.

Кинута суспільством, така категорія молоді схильна до руйнівних негативних впливів, проявляє егоїзм і жорстокість, втрачає життєво важливі орієнтири, розчарована, агресивна і девіантна.

Вона знаходиться, за висловом М. Мамардашвілі, у стані “антропологічної катастрофи” і має тенденцію заміни реального життя та реального буття його ілюзорним, уявним сурогатом. Утрата реальності – це одна з прикмет загальносоціального і культурного процесу західного і пригнічуючої частини українського суспільства. Ця частина молоді знаходить виправдання для відходу від громадської праці, і праця для цієї частини не є найважливішим критерієм у вимірі молодіжного соціуму [4].

Помірна молодь адаптується швидше, ніж пасивна молодь. Вибір життєвого шляху залежить від багатьох обставин. Іноді вона виявляє свій творчий потенціал досить активно, проявляючи бажання працювати на благо суспільства, перетворювати його, натомість не отримуючи високої оцінки своєї діяльності, відчуваючи девальвацію отриманих знань, незахищеність інтелектуальної і фізичної праці.

Соціально активна молодь більшою мірою символізує “революцію домагань”, утілюючи в собі сильні особові якості, високу соціальну адаптацію, що дозволяє їй нестримно рухатися вгору соціальними сходами, забезпечує успіх за умови незвичайного бачення дійсності”. Саме це особливе бачення дійсності активної молоді може втілюватися в соціальних інноваційних проектах: саме соціально активна молодь є безпосереднім політичним і соціальним ресурсом в процесах розробки, ініціації і реалізації, оптимізації молодіжної політики держави. Саме тому, керуючись принципом суб’єктності, дослідник проблем молоді повинен концентрувати особливу увагу на формуванні активної молоді з творчим потенціалом, відмічаючи при цьому, що вона не просто існує в рамках суспільства, а творчо відноситься до соціальних структур буття. Основною властивістю орієнтації такого роду в молоді стає “здатність до того, що безпосередньому привнесло нового змісту до існуючих форм духовного і матеріального життя молодіжного соціуму, в питання трудової діяльності”. Ці компоненти професійної діяльності є інтеграційною цілісністю: “... загальні цілі, загальні принципи, єдина внутрішня організація”. Визнання своєї ролі в нововведеннях стимулює можливість професійного і особового зростання соціально активної молоді” [2, с. 89].

Таким чином, порівняльний аналіз трьох груп молоді дозволяє зробити висновки про те, що саме соціально активна молодь більшою мірою здатна сприймати і бути ініціатором у сфері розробки і реалізації державної молодіжної політики.

Суб’єктність молоді в управлінському процесі державної молодіжної політики здійснюється через показні органи і вільне волевиявлення, можливості якого виражаються в молодіжному русі. Тут можна говорити про участь в управлінні через представництво або безпосередньо, коли управлінська діяльність не є професійною. За будь-якого випадку молодіжна політика як частина загальнодержавної політики має виражену суб’єктність молоді як характерну рису порівняно, наприклад, із соціальною політикою із захисту дитинства. Відмінність полягає в тому, що така політика не зводиться тільки до допомоги і підтримки, а припускає активну інноваційну участь молоді в житті суспільства.

Залежно від того, яку роль у формуванні і реалізації молодіжної політики відіграють ті або інші її суб’єкти, у державному управлінні виділяють моделі

молодіжної політики стосовно існуючих і можливих умов розвитку українського суспільства.

Перша, тоталітарно-унітарна модель, характеризується жорстким ідеологічним диктатом з боку держави. Молодь розглядається державою як об'єкт виховання і як трудовий резерв. Суб'єктні відносини строго регламентовані і ідеологічно керовані.

Друга, соціально-демократична модель, характеризується визнанням державою відповідальності за надання молодим громадянам рівних можливостей у сфері успішної соціалізації. Склад суб'єктів молодіжної політики і міра їх включеності до процесу формування молодіжної політики в цій моделі, складається і інституалізується залежно від умов громадського буття. Управління і формування державної молодіжної політики здійснюється спеціалізованими державними органами. Громадські об'єднання контролюють процес формування державної молодіжної політики, відстоюючи ті або інші соціальні ініціативи.

Згідно з третьою, ліберальною моделлю, молодіжна політика проводиться через громадські і напівдержавні об'єднання. Держава виконує контролюючу і регулюючу роль. Громадські об'єднання є основними суб'єктами формування державної молодіжної політики, фактично визначаючи міру і методи свого включення в процес формування молодіжної політики.

Таким чином, наведені моделі розрізняються виконуваними державою і громадським сектором функціями в процесі формування молодіжної політики.

Література:

1. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України // Закони України. Т. 4. – К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1996. – С. 247–266.
2. *Гайдуцький П.* Фінансування соціальної політики / П. Гайдуцький, О. Подолєєва. – К. : Українська Академія державного управління, 2005. – 326 с.
3. *Лібанова Е. М.* Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку : монографія / Е. М. Лібанова, С. Ю. Аксьонова, В. Г. Бялковська ; Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України ; Укр. центр соц. реформ, Фонд народонаселення ООН. – К., 2009. – 247 с.
4. *Орлов В. В.* Основні напрямки діяльності органів виконавчої влади як суб'єктів державного управління у сфері державної молодіжної політики в Україні / В. В. Орлов // Економіка та держава. – 2008. – № 3. – С. 75–77.
5. *Скуратівський В. А.* Соціальна політика : навч. посіб. / В. А. Скуратівський, О. М. Палій. – К. : УАДУ, 2002. – 360 с.
6. Соціальні проблеми працевлаштування молоді / О. М. Балакірева (кер. авт. кол.). В. В. Онікієнко, О. В. Валькована та ін. – К. : Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 144 с.
7. Українське суспільство 1992 – 2009. Соціологічний моніторинг / за ред. Є. Головахи, Н. Паніна. – К. : Ін-т соціології НАН України, 2010. – 578 с.
8. *Хмелярчук М. І.* Зайнятість і соціальний захист молоді : монографія / М. І. Хмелярчук ; НАН України, Ін-т регіон. досліджень. – Л., 2003. – 126 с.

Bahlyk V. S. Approaches to defining national youth policy as specific area of activity of Ukrainian state.

In the article studying problems of youth policy, which is not only one of the priorities of the state, but the determining factor of many aspects of socio-economic and political life in the country.

Key words: youth, public youth policy realizing, model of public youth policy.

Надійшла до редколегії 13.02.2015 р.